

забезпечення індивідуалізації в організації оплати праці, посилення її залежності від рівня ефективності праці, професіоналізму, кваліфікації, відповідальності працівника за результати праці, творчого характеру праці, що сприятиме підвищенню трудової активності і мотивації до ефективної праці;

створення оптимальної структури та механізму формування і регулювання фондів оплати праці на підприємствах різних галузей і форм власності.

Література

1. Праця України 2005: Статистичний збірник. Державний комітет статистики України. — 352 с.

2. Макконел К. Р., Брю С. Л. Економикс: Принципы, проблемы и политика. — М.: Республика, 1992. — 399 с.

3. Кузьмін О. Є., Горбаль Н. І. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства (організації): Навч. посіб. — Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2004. — 188 с.

Стаття надійшла до редакції 31.03.2007

УДК 338.48:332.122

Т. М. Котенко, м. н. с.,

Рада по вивченню продуктивних сил
України НАН України

РЕКРЕАЦІЙНА СФЕРА: СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ У ПРОЦЕСАХ ВІДТВОРЕННЯ Й ВИКОРИСТАННЯ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

АНОТАЦІЯ. Розглядаються засади надання рекреаційних послуг населенню, в тому числі досліджуються поняття «рекреація», «туризм», «рекреаційна сфера», а також функції останньої (медико-біологічні, соціально-культурні, економічні, містоутворюючі, екологічні, політичні, інтеграційні), аналізуються проблеми розвитку рекреації як виду діяльності, вивчаються особливості організації та функціонування в ринкових умовах специфічних територіально-господарських утворень — регіональних рекреаційних комплексів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Соціальні потреби; рекреаційна діяльність, рекреаційні послуги; рекреаційна сфера, санаторно-курортне оздоровлення, туризм, відпочинок; рекреаційні ресурси; рекреаційна інфраструктура, регіональний рекреаційний комплекс.

Розвиток рекреаційної сфери в сучасних умовах є одним із пріоритетних завдань державної соціально-економічної політики, вирішення якого сприятиме формуванню нематеріальної складової національного багатства, зростанню суспільного добробуту, поліпшенню якості життєдіяльності громадян.

Природно-ресурсний та історико-культурний потенціал, вигідне географічне положення та досвід функціонування рекреаційної сфери України є підґрунтям для пріоритетного розвитку санаторно-курортного лікування, туризму і відпочинку, зорієнтованих на внутрішніх та іноземних споживачів. Прискорення освоєння рекреаційного потенціалу стимулюватиме позитивні зрушення в інших ланках господарського комплексу (торгівлі та ресторанному господарстві, побутовому обслуговуванні, транспорті та зв'язку, будівництві, АПК, охороні довкілля тощо), створюючи передумови для підвищення рівня доходів населення та вирішення різноманітних соціальних проблем, прискорення темпів становлення ринкових відносин, розширення доходної бази державного та місцевих бюджетів, поліпшення інвестиційного клімату, інтеграції країни до світового економічного простору.

Розвиток рекреаційної сфери має забезпечити оптимальне поєднання соціальних потреб в оздоровленні та відпочинку населення з економічними вигодами окремих територій і суб'єктів господарювання. Це, насамперед, передбачає: покращення економіко-правових і організаційних засад розвитку конкурентного середовища та залучення інвестицій (у тому числі іноземних), проведення стандартизації і сертифікації туристичних і рекреаційних послуг; сприяння модернізації та розширенню матеріально-технічної бази оздоровлення та відпочинку; формування інформаційної бази та пошуків діяльності з рекламування на внутрішньому і зовнішньому ринках наявних історико-культурних та природних рекреаційних ресурсів тощо.

Вдосконалення територіальної організації мережі й економічних засад функціонування курортно-рекреаційних зон і туристичних центрів, поліпшення якості та асортименту рекреаційних послуг як основні засоби підвищення їх конкурентоспроможності та стимулювання сталого екологоорієнтованого розвитку регіонів України впливатимуть на комплексний розвиток рекреаційного потенціалу та перспективи рекреаційної діяльності.

Нині актуальними є пошуки нетрадиційних шляхів розвитку, розробка оптимальних способів і засобів розв'язання соціально-економічних проблем. Одним із перспективних напрямів може стати прискорений розвиток рекреаційної сфери, яка має відповід-

не природно-ресурсне, інфраструктурне, трудоворесурсне, організаційно-інформаційне забезпечення в Україні та її регіонах.

Рекреація як специфічна сфера економіки, яка тісно пов'язана з суміжними й обслуговуючими галузями, справляє безпосередній вплив на соціально-економічний розвиток регіонів, забезпечує досягнення економічного, соціального й екологічного ефекту, виступає фактором оптимізації структури регіональних господарських комплексів. Високий рівень її локалізованості детермінує необхідність вивчення відповідних територіально-господарських форм організації рекреації в регіонах, територіальних особливостей функціонування рекреаційних зон і туристичних центрів із метою розробки адекватних сучасним економічним умовам механізмів регулювання їх розвитку, особливо в умовах регіоналізації управління економікою.

Проблеми рекреаційної сфери знаходяться в центрі уваги економічної та економіко-географічної науки. Найбільш глибоко та системно розглядаються особливості територіальної локалізації рекреаційних ресурсів, рекреаційна місткість та природно-рекреаційний потенціал територій, розвиток рекреаційних комплексів, проблеми розвитку рекреації, зокрема як виду діяльності, забезпечення об'єктами рекреаційної інфраструктури, надання рекреаційних послуг населенню, питання розробки і реалізації державної та регіональної політики щодо розвитку рекреаційної сфери в роботах цілого ряду вчених економ-географів та економістів, таких як Багров М. В., Веденій Ю. А., Гідбут О. В., Твердохлебов І. Т., Долішній М. І., Нудельман М. С., Пістун М. Ф., Стеченко Д. М., Шаблій О. І., Шаблій З. О., Руденко В. П., Крачило М. П., Генсірук С. А., Котляров Є. А. Квартальнов В. А., Євдокименко В. К., Жильцов Є. Н., Якобсон Л. І., Куценко В. І., Мельник А. Ф., Паціорковський В. В., Кравців В. С, Пітюренко Ю. І. та ін. Проте дослідження рекреації як сфери ринкових відносин, особливостей організації та функціонування регіональних рекреаційних комплексів як специфічних територіально-господарських утворень, розробка адекватного сучасним умовам організаційно-економічного механізму регулювання їх розвитку потребують більш повного наукового обґрунтування.

Теоретико-методологічні та методичні основи дослідження рекреаційної сфери, регіональних особливостей її розвитку, розробка адекватних сучасним умовам підходів до її регулювання та організаційно-економічного механізму розвитку базуються на розгляді рекреаційної сфери у трьох аспектах: сутнісному (аналіз основних складових рекреації, рекреаційної діяльності, рекреа-

ційних послуг і рекреаційної сфери); системно-функціональному (дослідження структури, взаємозв'язків складових елементів, впливу комплексу факторів на розвиток і цілісність регіональної рекреаційної сфери); організаційно-управлінському (розгляд основних принципів і підходів до побудови організаційних структур і функціональних механізмів регулювання регіонального розвитку рекреаційної сфери, а також регіональних ринків рекреаційних послуг).

Існують різні підходи до визначення понять «рекреація» та «туризм». *Рекреація* (лат. *гесгеагіо* — відновлення сил) — у вузькому розумінні розглядається як просте відновлення, відтворення сил, витрачених людиною в процесі різноманітної діяльності; у широкому розумінні — як різноманітні види людської діяльності у вільний час, спрямовані на відновлення сил і задоволення широкого кола особистих та соціальних потреб [1, с. 404; 2, с. 6]; сукупність явищ і відносин, що виникають у процесі використання вільного часу для оздоровчої, пізнавальної, спортивної, культурно-розважальної діяльності людей на спеціальних територіях, у тому числі тих, що знаходяться поза населеним пунктом, який є місцем їх постійного проживання [3, с. 5]. Необхідною умовою розвитку рекреації є наявність рекреаційних ресурсів. Рекреацію за її тривалістю можна поділити на короткострокову з поверненням на нічліг до місця постійного проживання та довгострокову з ночівлею поза місцем постійного проживання. Територіально короткострокова рекреація обмежується приміською зоною; здійснення довгострокової рекреації територіально практично необмежене.

Туризм (фр. *Іоигіzte* — подорож) — 1) сукупність явищ і відносин, що виникають в процесі подорожі та перебування людей поза місцем їх постійного проживання, якщо перебування не перетворюється в тривале проживання або тимчасове заняття заради заробітку [3, с. 11; 4, с. 40]; 2) подорожі у вільний час, поїздки з пізнавальною метою або на відпочинок, один із видів активного відпочинку; діяльність осіб, які здійснюють поїздки і перебувають у місцях, що знаходяться за межами їх звичайного середовища проживання на термін від 24 годин до одного року, з будь-якою метою, але без здійснення діяльності, що оплачується з джерел, які знаходяться у місці відвідання (за визначенням, прийнятим Всесвітньою туристською організацією); 3) тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування [5, с. 1].

Необхідність розширити поняття туризму за його традиційні межі було викликано ростом інтенсивності сучасних міжнародних в'їзних — виїзних процесів і глобалізацією їх впливу на економіки держав світу. Виходячи з визначення туризму, можна зробити висновок, що цілі туризму багатоваріантні: активний відпочинок, участь у ділових, наукових і культурних зустрічах, спортивна, оздоровча, виховна, релігійна, екологічна, культурно-пізнавальна, історична, літературно-художня, навчальна, пов'язана із задоволенням спеціалізованих інтересів діяльності тощо.

За найбільш суттєвими ознаками доцільно виділяти наступні види рекреації:

- залежно від національної приналежності — національна (внутрішня) та міжнародна (зовнішня), в тому числі в'їзна та виїзна;

- залежно від потреб, що її обумовлюють: лікувально-оздоровча — потреба в лікуванні різних захворювань, має декілька різновидів, що характеризуються природними засобами впливу на людський організм (клімато-, бальнео-, грязелікування тощо); оздоровчо-спортивна-активна (потреба займатися будь-яким видом спорту-пішохідним, велосипедним, лижним, водним, підводним, гірським, пригодницьким, мисливським тощо) та пасивна (інтерес до спорту, відвідування змагань або спортивних ігор); культурно-пізнавальна-потреба в розширенні різноманітних знань (екскурсії, маршрути вихідного дня, культурно-пізнавальний туризм та ін.); екологічна — відвідування природоохоронних територій, використання лікувальних можливостей сільського «зеленого» туризму;

- залежно від способів розміщення рекреантів — в санаторіях та пансіонатах з лікуванням, санаторіях-профілакторіях, пансіонатах з лікуванням, курортних поліклініках, таборах (дитячих різної спеціалізації: лікувально-оздоровчих, санаторно-курортних, спортивних), на базах відпочинку, турбазах, в готелях, мотелях, кемпінгах, сільських садибах, мисливських будинках, спортзалах, на кортах тощо;

- залежно від вікового складу рекреантів — дитяча, підліткова, молодіжна, осіб працездатного і похилого віку;

- залежно від часу та тривалості — сезонна (літня, зимова) / цілорічна, одно-дводенна, вихідного дня, короткострокова і довгострокова;

- залежно від організаційних форм-самодіяльна / організована, індивідуальна / масова, сімейна, клубна, корпоративна (в тому числі відомча).

Туризм класифікують за наступними ознаками:

— за цілями: маршрутно-пізнавальний, спортивно-оздоровчий, самодіяльний, у тому числі з активними способами пересування, діловий і конгрес-туризм, курортний, лікувальний, гірськолижний, фестивальний, мисливський, екологічний, шоп-туризм, релігійний, навчальний та ін.;

— за ступенем мобільності: пересувний, стаціонарний, змішаний;

— за формою участі: індивідуальний, груповий, сімейний;

— за віком: зрілий, молодіжний, дитячий, змішаний;

— за тривалістю: одноденний, багатоденний, транзитний;

— за використанням транспортних засобів: автомобільний, автобусний, залізничний, авіаційний, водний, велосипедний кінний, комбінований;

— за сезонністю: туристичний сезон, міжсезон (напівсезон), несезон;

— за географією: міжконтинентальний, міжнародний (міжрегіональний), регіональний, місцевий, прикордонний;

— за способом пересування: пішохідний, з використанням традиційних транспортних засобів, з використанням екзотичних їх видів (канатна дорога, фунікулер, дирижабль, повітряна куля, дельтаплан).

Отже, рекреація — більш широке поняття, яке включає в себе і туризм, як один із складових видів рекреаційної діяльності. Узагальнюючи багатогранність визначень, можна прийняти таке трактування рекреації — це суспільне явище, яке відображає відносини з приводу відновлення та розвитку життєвих сил людини. Рекреація виступає у вигляді рекреаційної діяльності, що означає надання й отримання різноманітних оздоровчих, пізнавальних, спортивних, культурних та інших послуг. Рекреаційна сфера — це складова частина єдиної народногосподарської діяльності, яка об'єднує складну систему рекреаційних закладів, підприємств інфраструктури та інших галузей, що мають тісні виробничі й економічні зв'язки, спільно використовують ресурси з метою задоволення різноманітних оздоровчих, пізнавальних, культурних та інших потреб населення.

У науковій літературі, даючи назву сукупності підприємств і організацій, призначених для задоволення рекреаційних потреб населення, переважно вживають терміни «територіально-рекреаційні системи» чи «рекреаційні системи», «територіально-рекреаційний комплекс», «рекреаційний комплекс», «рекреаційно-туристичний комплекс», «курортно-рекреаційний комплекс», «туристично-рекреаційний комплекс», «індустрія туризму», «ре-

креаційна сфера економіки», «рекреаційне та туристське господарство» тощо [6—11].

Рекреаційна сфера виконує суспільно необхідні функції — максимальне задоволення потреб населення в оздоровленні, лікуванні, відпочинку, духовному та фізичному розвитку. Центральне положення в рекреаційній сфері займає людина. Це стосується, з одного боку, оздоровлення населення країни шляхом збереження мережі державних санаторіїв, забезпечення санаторного лікування громадян, постраждалих від стихійного лиха, аварій, інших категорій населення, що потребують державної підтримки; з іншого — задоволення попиту населення країни й іноземних громадян на відпочинок і курортне лікування в умовах, які задовольняють найбільш вимогливі потреби (фешенебельні апартаменти, широкий асортимент лікувальних послуг, розвинута сфера розваг тощо).

Функції рекреаційної сфери можна поділити на чотири основні групи: медико-біологічні; соціально-культурні; економічні; політичні [3, с. 26]. Медико-біологічна функція (санаторно-курортне лікування й оздоровлення) полягає у відновленні фізичних і духовних сил, подальшому оздоровленні людини. Соціально-культурна функція задовольняє культурні, духовні потреби населення, потреби пізнання в найширшому значенні. Соціально-економічна функція — відтворення робочої сили, яке прискорює зростання продуктивності праці та підвищення ефективності виробництва. В умовах ринкової економіки важливим є те, що рекреація і туризм забезпечують зайнятість населення, зменшуючи кількість безробітних, знижуючи соціальну напругу в суспільстві. Відбувається збільшення фонду робочого часу за рахунок зниження захворюваності,

підвищення життєвого тону. Крім того, рекреаційна сфера забезпечує оптимальне використання трудових і природних ресурсів, підвищення загального рівня економічного розвитку території. З економічної точки зору важливим також є те, що рекреація та туризм є специфічною формою попиту на товари та послуги, які формують окрему сферу господарської діяльності, що розширює асортимент продукції традиційних галузей промисловості й АПК. Особливу роль відіграє туризм у відродженні та розвитку народних промислів. Таким чином, в умовах ринкових відносин рекреаційна сфера виконує низку економічних функцій: розвиток господарства регіонів країни; зростання зайнятості населення за рахунок рекреаційного і туристичного обслуговування та розвитку галузей, опосередковано пов'язаних із рекреацією і туризмом; вплив на структуру балансу грошових витрат і прибу-

тки населення, територіальний і платіжний баланс; надходження валюти від іноземного туризму.

Виділяються також екологічні, міжнародні, інтеграційні, містоутворюючі функції: екологічна функція полягає в тому, що, з одного боку, функціонування рекреаційної сфери стимулює, з іншого — обмежує розвиток ряду виробництв, які завдають шкоди дозвіллю, природним і культурним цінностям; міжнародна функція полягає в тому, що рекреаційна та туристична діяльність відіграють велику роль у становленні та зміцненні міжнародних зв'язків, ділових контактів, налагодженні міцних стосунків між державами та певними регіонами, нарощуванні експортного потенціалу держави і регіонів, збільшенні частки валютних надходжень; містоутворююча функція проявляється через створення міст-курортів або курортних агломерацій.

Метою рекреаційної діяльності є виробництво послуг, які б задовольняли потреби населення у відновленні затрачених сил. Комплекс рекреаційних і туристичних послуг, необхідних для задоволення потреб людини під час оздоровлення, відпочинку та подорожі, формує специфічний результат діяльності — рекреаційний і туристичний продукт. Рекреаційну сферу характеризують: матеріально-технічна база, необхідна для рекреаційної та туристичної діяльності; висококваліфіковані кадри й обслуговуючий персонал, що мають спеціальні професійні знання та навички в організації рекреаційної і туристичної діяльності; механізми організації, управління та функціонування в єдиному народногосподарському комплексі.

Курортно-оздоровче та туристичне господарство не може розвиватися в межах однієї галузі, воно постійно взаємодіє з багатьма іншими галузями, які прямо чи опосередковано беруть участь в організації відпочинку й оздоровлення населення. Якщо галузі взаємодоповнюють одна одну, а зв'язки між ними носять стійкий характер і в результаті сприяють задоволенню рекреаційних та туристичних потреб, то формується рекреаційна сфера. До неї, разом із закладами власне рекреації та туризму, входять заклади різних галузей господарства певного регіону, які спеціалізуються на випуску продукції для відпочиваючих та організацій рекреаційної і туристичної діяльності, а також заклади сфери обслуговування, які надають послуги населенню під час відпочинку.

Рекреаційна сфера — складне утворення, що об'єднує різноманітні галузі, підгалузі та види діяльності, кожна з яких виконує самостійні функції. При цьому ті ж функції вони можуть виконувати і в інших господарських системах території. Наприклад, ре-

сторанне господарство або торгівля обслуговують не лише рекреантів, а й все населення території, тобто більшість товарів і послуг одночасно можуть задовольняти потреби як туристів, так і неорганізованих відпочиваючих, а також населення, яке постійно проживає на певній території. Формування та функціонування рекреаційного комплексу можливе за умови наявності зв'язків з іншими галузями народного господарства, які тією чи іншою мірою залучені до процесу обслуговування рекреантів. Звичайно, всі вони не можуть бути включені до складу рекреаційного комплексу. Виходячи з вищесказаного, рекреаційна сфера розглядається нами як комплекс, що об'єднує систему рекреаційних і туристичних закладів, підприємств інших галузей та інфраструктури, що їх обслуговують, які мають тісні виробничі й економічні зв'язки, спільно використовують ресурси з метою задоволення різноманітних оздоровчих, пізнавальних, культурних та інших потреб населення.

Формування регіональних рекреаційних комплексів проходить у різних умовах. Наприклад, території формування рекреаційного комплексу можуть відрізнятися поєднанням галузей виробничої та невиробничої сфер, які сприяють або обмежують рекреацію, природними умовами, що визначають спеціалізацію рекреаційного комплексу, рівнем розвитку транспортної мережі тощо. Отже, внутрішня структура рекреаційного комплексу не може бути чітко стандартизованою. На кожній конкретній території вона матиме свою специфіку та може змінюватись у зв'язку з появою нових видів рекреації та туризму.

В складі рекреаційної сфери можна виділити три основні структурні підрозділи: функціонально-галузевий, територіальний та організаційно-управлінський. Функціонально-галузева структура — це сукупність галузей і видів діяльності, які виконують деякі функції в рамках рекреаційного комплексу для досягнення кінцевих цілей. Відповідно, можна виділити дві підсистеми (сфери): сфера безпосереднього обслуговування рекреантів і сфера господарського забезпечення рекреації.

Сферу безпосереднього обслуговування рекреантів і туристів складають рекреаційні та туристичні підприємства, установи і заклади (вони є основною ланкою рекреаційного комплексу), а саме: лікувальні (в залежності від технології—кліматолікувальні, грязелікувальні, бальнеолікувальні), оздоровчі (купально-пляжні та прогулянкові), спортивні (спортивно-туристичні, альпіністські, мисливські тощо), пізнавальні (розрізняються за об'єктами огляду та засобами транспорту). Таким чином, у залежності від видів

рекреаційної і туристичної діяльності та систем занять в рекреаційній сфері виділяються: санаторно-курортна, оздоровчо-спортивна, туристично-пізнавальна рекреація, короткострокова рекреація, дитячий відпочинок та оздоровлення, корпоративна рекреація.

Санаторно-курортна рекреація включає в себе діяльність, що відбувається на базі санаторіїв, санаторіїв-профілакторіїв, пансіонатів з лікуванням, курортних поліклінік. Туристично-пізнавальна рекреація (екскурсії, маршрути вихідного дня, культурно-пізнавальний туризм та ін.) поділяється на самодіяльний та організований туризм і розгортається на базі інфраструктури, представленої турбазами, турготелями, готелями, мотелями, кемпінгами. Оздоровчо-спортивна рекреація (прогулянкового, мисливського, альпіністського, пляжно-купального, аграрно-рекреаційного туризму та ін.) проводиться в будинках відпочинку, пансіонатах, мисливських будинках, спортзалах, на кортах; буває самодіяльною та організованою. Дитячий відпочинок, пов'язаний з організованим відпочинком дітей у дитячих таборах різної спеціалізації (лікувально-оздоровчих, санаторно-курортних, спортивних) у різні пори року. Корпоративна рекреація залучає до рекреаційного та туристичного процесу не тільки суб'єктів даного регіону, але й інших регіонів країни з метою всебічного пізнання та продуктивнішого оздоровлення і відпочинку; передбачає співробітництво з аналогічними структурами іноземних держав щодо спільної діяльності з організації туристично-рекреаційного процесу, відкриття філій як в середині країни, так і за кордоном.

Сфера господарського забезпечення рекреаційної діяльності представлена підкомплексами не виробничого та виробничого обслуговування. До не виробничого підкомплексу належать: організації, які займаються розробкою та впровадженням турів; заклади ресторанного господарства, якщо вони є невід'ємною частиною підприємств, що надають послуги з розміщення (ресторани в готелях, їдальні в пансіонатах та будинках відпочинку тощо); транспортні організації, які займаються перевезеннями рекреантів; учбові заклади з підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів даної галузі; інформаційні та рекламні служби; підприємства роздрібної торгівлі з продажу товарів рекреаційного попиту; підприємства зв'язку, залучені до обслуговування рекреантів; науково-дослідні організації; страхові компанії. До виробничого підкомплексу належать: підприємства з виробництва товарів рекреаційного попиту; підприємства житлово-комунальної інфраструктури, задіяні в даному комплексі (газо-, водо-, елект-

ропостачання, системи каналізації), підприємства АПК, які забезпечують рекреантів продуктами харчування; будівельні організації, залучені до будівництва рекреаційних об'єктів.

Інфраструктура рекреаційного обслуговування рекреантів і туристів включає: приватні будинки, що здаються в оренду; легкові автомобілі, що здаються в оренду; автогосподарства, які надають автобуси для обслуговування туристів; таксомоторні парки; ресторани, кафе; підприємства сфери дозвілля та розваг (спортивні клуби та заклади, музеї, театри та кінотеатри, нічні клуби казино, виставкові зали тощо); підприємства, які надають літаки для чартере рейсів; морські, річкові порти, що надають судна для обслуговування туристів.

Співставлення наукових підходів до висвітлення сутності рекреаційної сфери; дозволяє стверджувати, що просторові форми організації рекреаційної діяльності різних функціональних типів та ієрархічних рівнів розглядаються як територіальні господарські утворення, які характеризуються тріадою взаємопов'язаних елементів: території (рекреаційних ресурсів природного й антропогенного походження); рекреантів, у тому числі з виділенням місцевого населення (носіїв попиту на рекреаційні послуги); суб'єктів рекреаційного підприємництва і комплексу рекреаційної, виробничої та соціальної інфраструктури (виразників пропозиції рекреаційних послуг) [12, с. 5].

Ефективність функціонування рекреаційної сфери значною мірою визначається рівнем її територіальної організації, сутність якої полягає в раціональному поєднанні засобів розміщення рекреантів, рекреаційних ресурсів, місць розселення обслуговуючого персоналу, закладів, що забезпечують умови для відпочинку населення. Організаційно-управлінська структура рекреаційної сфери *являє* собою сукупність організаційних форм, методів та органів управління, які є ієрархічно узгодженими та забезпечують цілеспрямований і взаємоузгоджений розвиток усіх ланок рекреаційної сфери. Для вирішення складних і масштабних проблем формування та функціонування рекреаційної сфери необхідна чітка організаційно-управлінська структура всіх рівнів рекреаційної сфери.

Література

1. Соціально-економічна географія України: Навчальний посібник / За ред. проф. Шаблія О. І. — Львів: Світ, 1994. — 608 с.

2. Туризм і охорона культурної спадщини: український та польський досвід: Монографія / В. Вакуленко, І. Валентюк, В. Грибан, С. Коротич та ін. — К.: К.І.С., 2003. — 176 с.
3. *Мироненко Н. С., Твердохлебов И. И.* Рекреационная география. — М.: МГУ, 1981. — 207 с.
4. *Бейдик О. О.* Географія туризму. Тлумачний словник термінів. — К.: Київський університет, 1993. — 56 с.
5. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» від 18.11.2003 № 1282-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 13. — Ст. 180.
6. *Ведений Ю. А.* Динамика территориально-рекреационных систем. — М.: Наука, 1982. — 260 с.
7. Карпатский рекреационный комплекс / Долишний М. И., Нудельман М. С., Ткаченко К. К. и др. — К.: Наукова думка, 1984. — 148 с.
8. *Котляров Е. Н.* География отдыха и туризма. — М.: Мысль, 1978. — 235 с.
9. *Герасименко В. Г.* Основы туристического бизнеса. — Одесса: Черноморье, 1997. — 160 с.
10. *Гидбут А. В., Мезенцев А. Г.* Курортно-рекреационное хозяйство (региональный аспект). — М.: Наука, 1991. — 94 с.
11. *Крачило Н. П.* География туризма: Учебное пособие. — К.: Вища школа, 1987. — 208 с.
12. *Дудкіна О. П.* Регіональні особливості розвитку рекреаційних зон (методичні та організаційно-економічні основи) / Автореф. дис. к.е.н. — Львів, 1999. — 19 с.

Стаття надійшла до редакції 28.02.2007

УДК 331.101.3

В. О. Кравченко, канд. екон. наук, доц.,
Одеський державний економічний університет

ОЦІНКА МОЖЛИВОСТЕЙ ВИКОРИСТАННЯ ЗАКОР- ДОННИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕ- СУРСАМИ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ. Для трансформації вітчизняних систем управління персоналом важливо вивчення закордонного досвіду по управлінню людськими ресурсами з ціллю його використання. Оцінка можливостей використання закордонних систем свідчить про доцільність застосування окремих елементів американсько-європейської системи управління